

СЕКЦІЯ 20

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Керівники секції: полковник О.Л. Грунтківський;
к.філос.н. полковник В.А. Кротюк
Секретар секції: к.філос.н. професор П.В. Квіткін

ВІЙСЬКОВА СОЦІОЛОГІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

О.Ю. Панфілов¹; д.філос.н., проф.; О.Л. Грунтківський²

¹*Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;*

²*Командування Повітряних Сил Збройних Сил України*

Сучасний етап розвитку військової соціології ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ концентрацією уваги на низці ключових наукових проблем. По-перше, осмислення та розкриття діалектики політики та війни, еволюції політичних та воєнно-технічних засобів. Науковці визнають, що пріоритет та орієнтація на воєнну силу або загрозу застосування сили, не спроможні забезпечити будь – якій країні надійну безпеку. По-друге, логіка соціально-політичного розвитку сучасного світу висунула на перший план життєво важливу проблему – запобігання глобальній війні. Це змушує шукати нові воєнно-доктринальні концепції, що враховують тенденції міжнародних відносин початку ХХІ століття. Найважливішими аспектами є: дослідження еволюції політичного змісту воєнно-доктринальних поглядів. По-третє, об'єктивний аналіз концептуальних поглядів філософів та воєнних соціологів різних країн з питань армії, воєнної політики. Так, науковці, зокрема А. Бебрель, Ч. Москос, С. Тюшкевич, В. Серебрянников, М.Требін та ін. у своїх дослідженнях розкривають низку важливих проблем: обґрунтовується висока суспільна значущість армії, єдність інтересів суспільства та армії; розкриваються проблеми демократизації внутрішньо-армійських стосунків, становище військового як «громадянина в уніформі»; досліджуються міжособові стосунки, суперечності, що виникають між групами та індивідами, виробляються рекомендації з адаптації новобранців, стимулювання їх бойової активності; розкривається вплив зброї та військової техніки на військовослужбовців, аналізуються проблеми диференціації та спеціалізації – військової діяльності; аналізуються питання гармонізації суспільства та армії тощо.

ОСВІТА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ

В.А. Кротюк¹, к.філос.н.; С.Г. Малярчук²

¹*Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;*

²*Академія військово-морських сил*

Як соціокультурна цінність освіта органічно вплетена в умови життя особистості й відіграє вагомий роль у її взаємовідносинах з соціальним і природним середовищем. Цінність освіти, яка є навчальною формою наукового пізнання, виражена в формуванні у свідомості людини ідеальних, розумових моделей практично-перетворювальної діяльності. Культивуючи творчі здібності оперування речами, почуттями, освіта дає змогу людині вирішувати теоретичні та практичні за-

вдання. Освіті належить першочергова роль у формуванні в людини здібності керувати собою у різних умовах життєдіяльності. У сенсі спонування до саморегуляції освіта більш дієва, ніж проста інформованість чи грамотність. Освіта є необхідною умовою соціалізації індивіда. Моральні й світоглядні переконання особистості, які формуються у процесі цілеспрямованого і систематичного навчання, сприяють включенню особи у соціальне середовище, зближенню її з соціумом. Освіта формує в людей необхідні культурні якості, духовно-моральні орієнтири, смаки і потреби, культурні навички поведінки, допомагаючи позбавитися від примітивних смаків і проявів безкультур'я. Вона формує активну, соціально-мобільну особистість, здатну оптимально переклучатися на різні види діяльності, що особливо важливо в умовах ринкового суспільства. Зрештою освіта розвиває творчі й прогностичні здібності людини, розширює межі її свободи і відповідальності, вміння гармонізувати цілі й засоби своєї діяльності. Без цього неможливі гідність особистості й достойне життя суспільства.

ДУХОВНІ ВИМІРИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

П.В. Квіткін, к.філос.н., проф.; І.В. Дятлова, к.філос.н.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Вихідним пунктом процесу професіоналізації військової діяльності є формування особистості військового професіонала. Військовий професіонал – це військовослужбовець, який у процесі опанування системою суспільних і військово-професійних цінностей, набуття соціального і військово-професійного досвіду, формування власної системи цінностей і ціннісних орієнтацій набув соціально-типологічних якостей соціуму, військовослужбовців і відповідної ментальності, усвідомлює свою належність до них і постає суб'єктом військово-політичних відносин, військово-професійної творчості. Системоутворюючим елементом формування особистості військового професіонала є формування його духовної культури. Духовна культура особистості військового професіонала – це досягнутий рівень оволодіння системою загальнолюдських цінностей, духовних цінностей суспільства і збройних сил, особиста система цінностей і ціннісних орієнтацій, які визначають зміст і спрямованість життєдіяльності особистості, її ставлення до світу, виконання громадянського і військового обов'язку, діяльність щодо задоволення своїх духовних потреб. Формування духовної культури особистості сучасного військового професіонала детермінована природними, соціокультурними, соціально-типологічними, професійно-ментальними та індивідуально-особистісними факторами. Домінуюче положення у системі детермінант формування духовної культури особистості сучасного військового професіонала посідають екзистенційні виміри буття особистості військовослужбовця у військово-професійному та соціальному просторі.

ЦІННІСНА КОМПОНЕНТА ПАРАДИГМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

О.Л. Гончаренко, к.філос.н.

Військова частина А1215

Визначення пріоритетних ціннісних аспектів військової освіти сприятиме вдосконаленню підготовки військових професіоналів. Головними з таких наступні.

По-перше, гуманізація та гуманітаризація військово-освітньої діяльності виступає головним напрямком змістовного реформування військової освіти в контексті світової пріоритетності гуманоцентричних та гуманітарних цінностей системи освіти взагалі. По-друге, відповідність цінностей військової освіти актуаль-

ним соціальним цінностям спрямована на підготовку особистості до життєдіяльності у конкретно-історичному соціумі. По-третє, наявність певного ступеню автономії та свободи військової освіти дозволяє скорегувати нову освітню парадигму з тим, щоб забезпечити новому поколінню «м'яку посадку» (А. Тоффлер) в майбутньому. По-четверте, цінність військової освіти полягає й у всебічному формуванні у майбутніх військових професіоналів пріоритетних цінностей: честі, гідності, патріотизму та ін. етичних якостей. По-п'яте, інтенсивне збільшення потоку інформації неминуче ставить перед військовою освітою два провідних завдання: необхідність формування у військових професіоналів системи усталених ціннісних орієнтацій та їхньої здатності до селектування інформації. Пошосте, незважаючи на глобалізаційні процеси, що істотно змінюють військово-освітні пріоритети, система освітніх цінностей зберігає спадкоємність, «кристалізуючи» провідні освітні ідеали. Освіта як соціальний інститут, насамперед, базується на національних традиціях і загальнолюдських фундаментальних цінностях.

ДО ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

О.В. Громико¹, к.філос.н., доц.; С.С. Семенов², к.філос.н.

¹Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;

²Академія внутрішніх військ МВС України

Спроби побудови демократичних військово-цивільних відносин за західним зразком – особливо в колишніх соціалістичних країнах – найчастіше закінчувалися провалом. Причина в тому, що стандартні й загальні моделі штучно накладалися на вже існуючі складні, унікальні й глибоко вкорінені в історії кожної окремо взятої країни взаємини між військовими й цивільною владою. Нам представляється, що поки занадто мало розуміння того, що «цивільний контроль – це не факт, а процес», і що єдиної, універсальної моделі його побудови не існує. Термін «цивільний контроль» найкраще розуміти тільки як домінування цивільних політичних інститутів, створених на законних підставах і які приймають рішення у сфері оборони й безпеки. В умовах демократії зброя, що перебуває в руках військових, не повинна давати їм переваги у відстоюванні своєї думки. Одним з основних атрибутів держави є державна монополія на легітимне володіння силою й використання цієї сили. Тільки держава, має право створювати й використовувати армію. Спосіб, яким та або інша держава здійснює контроль над армією, залежить від конституційної структури цієї держави. В умовах демократії політична влада встановлюється народом. Іншими словами, влада має цивільне походження й очевидно невоєнний характер. Зі сказаного логічно випливає, що в демократичній державі суспільство повинне прямо й відкрито контролювати збройні сили: військові повинні бути підзвітні уряду, а уряд підзвітний народу через механізм виборів. При цьому всі сторони повинні діяти в рамках закону.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СКЛАДОВИХ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ, ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

*Г.В. Єфімов, к.н. з держ. упр.; М.Ю. Яковлев, д.т.н., с.н.с.; Т.М. Гребенюк
Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*

Аналізуючи існуючу законодавчу базу та використовуючи досвід практичної роботи, автори прийшли до висновку, що у сучасних умовах існує досить велика кількість різноманітних органів управління складовими національної безпеки

держави. Вони досить слабо поєднані вертикальними зв'язками, які повинні забезпечувати вирішення завдань, що належать до різних рівнів ієрархії, а також, що головне, горизонтальних чи штабних, які б забезпечували ефективне вирішення покладених спільних завдань, що належать до різних структурних підрозділів міністерств та відомств Воєнної організації держави. У відповідності до таких обставин, категорійно-поняттєвий апарат, що використовується у сфері забезпечення національної безпеки, перебуває поки що в стадії стагнації, відсутність системності в розробленні категорійно-поняттєвого апарату й чітких і загальновизнаних визначень деяких базових категорій і термінів та суперечливе їх застосування в різних документах стримують розроблення й практичне впровадження сучасних методів, моделей і методик стратегічного планування та управління забезпеченням національної безпеки. У зв'язку з цим, авторами проаналізовано та уточнено зміст деяких термінів, що стосуються заходів забезпечення обороноздатності держави, та запропоновано свій підхід щодо приведення їх у відповідність до існуючих теоретичних положень.

ДО ПРОБЛЕМИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ

Г.П. Воробйов, к.екон.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Непрямі податки виступають в трьох головних видах: податку на додану вартість, акцизів і мит. Вони фінансують більше 50 % Державного бюджету України. Непрямі податки характеризуються наступними особливостями: ці податки (ПДВ, насамперед) платять практично всі люди, тому що всі вони є покупцями; тягар цих податків у першу чергу несуть люди з невисокими доходами, тому що частка витрат на сплату непрямих податків у бюджеті малозабезпечених людей більше, ніж у забезпечених. Ці податки сприяють диференціації людей по доходах; непрямі податки носять прихований характер. Вони як би замасковані в ціні товару в виді певної надбавки. Часом покупець не зазначає (або не знає), що здобуваючи товар, він переплачує за нього істотну суму грошей у вигляді податку; на відміну від прямих податків, які платить одержувач доходу або прибутку, виробник або продавець, непрямі податки фактично платить покупець. Ці податки на споживача.

Хоча платниками непрямих податків називають виробників або продавців товарів, це не зовсім точно. Вони тільки перераховують у бюджет сплачені покупцями гроші. Тим самим вони виступають лише посередниками між фактичними платниками податків і державою. Платниками непрямого податку, реальними суб'єктами оподаткування є саме споживачі. Тому для правильного визначення учасників податкових дій, крім терміна «платник податку» доцільно використовувати термін «носіє податку» або «джерело податку». У цьому випадку джерелом податкових коштів є гроші покупця, сплачені за товар.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

О.Л. Ганєва, к.істор.н.

Науковий центр Сухопутних військ Академії сухопутних військ

Досвід десяти років виконання Державної програми переходу ЗС України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом (далі – Програма) та наукові результати, отримані протягом цього періоду часу,

дозволяють сформулювати низку проблемних питань, серед яких, окрім загальновідомих соціальних та матеріальних, ми виокремлюємо, насамперед, недостатню ефективність існуючої системи професійно-психологічного відбору призового контингенту та військовослужбовців строкової служби; недосконалість нормативно-правової бази, відсутність єдиної методології та системності у питання підбору військовослужбовців за контрактом, психологічної класифікації посад сержантського, старшинського складу та відсутність повноцінної професійної реалізації контрактників як військових фахівців. Цілеспрямований аналіз джерельної бази щодо реалізації Програми свідчить, що більшість вітчизняних досліджень щодо професіоналізації війська протягом 2002-2010 рр. лише відображали погляди керівництва військового відомства щодо необхідності переходу до контрактної армії із врахуванням військово-політичної ситуації навколо України та досвіду зарубіжних країн. Наукове супроводження заходів поетапної реалізації Програми здійснювалося, переважно, у напрямку створення мобілізаційного резерву із врахуванням досвіду провідних країн світу.

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ

Е.А. Кальницький, к.філос.н., доц.

Національний технічний університет «ХПІ»

Порівняно з минулим сучасний тероризм дуже видозмінився. Він перетворився на серйозну загрозу для окремих держав, але й став серйозним викликом регіональній та глобальній безпеці. Визначальну роль у міжнародному тероризмі сьогодні відіграють організації, трансформовані у справжні корпорації – зі своїми банками, виробництвами, юридичною інфраструктурою, земельними володіннями, засобами масового знищення тощо. Чудова закамуфльованість таких організацій, транснаціональний характер роблять їх майже невразливими. Традиційне нарощування воєнної могутності уже не відіграє належної ролі в організації національної безпеки держави. Воєнна могутність держави, забезпечувана низкою потенціалів (економічним, політичним, соціальним), територією, природними, людськими та організаційними ресурсами, виявилось застарілим. Усього цього вже, не вистачає для захисту держави від міжнародного тероризму, оскільки він не є традиційною «зовнішньою загрозою», для боротьби з якою створюються надпотужна військова машина. Визначення вигляду Збройних Сил і оптимальних напрямків військової реформи в наш час істотно зросли під впливом посилення міжнародного тероризму. У зв'язку з цим, уже сьогодні реформування Збройних Сил України, удосконалення технологічної бази повинні проходити з орієнтацією на нові методи ведення війни. Збройні Сили як складова воєнної організації держави, повинні бути здатні забезпечити стратегічне стримування, попередження асиметричних викликів, відбиття агресії в локальних війнах чи збройному конфлікті, а головне відстоювати національні інтереси України.

ДО ПИТАННЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ВИКЛЮЧНО НА КОНТРАКТНІЙ ОСНОВІ

Н.В. Шкробот

Військова частина А0549

З набуттям України незалежності постало питання про створення власних Збройних Сил. Нормативно-правовою базою було прийняття постанови Верховної Ради України “Концепція оборони будівництва Збройних Сил України”. Формуван-

ня Збройних Сил України здійснювалось за рахунок комплектування особового складу на основі загального військового обов'язку. В цей же проміжок часу в країнах блоку НАТО активізувався процес створення контрактної армії. Все більше почало з'являтися її прибічників, але наряду з ними не менше було й прибічників змішаного типу комплектування Збройних Сил, який передбачає проходження служби як на умовах призову, так і на контрактній основі. На нашу думку він є вдалим та перспективним, суттєво вплине на можливість створення ефективної структури військового резерву людських ресурсів для задоволення потреб Збройних Сил та інших військових формувань. За таких умов питання призову необхідно дещо змінити у відповідності до соціального виміру: надати військовій службі перспективного та престижного характеру, підняти статус та рівень тих осіб, які проходили військову службу, запровадити переваги колишніх військовослужбовців в соціальній сфері. У доповіді визначені проблемні питання в ході запровадження Державної програму переходу Збройних Сил до укомплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом. Визначено, що головні зусилля повинні бути направлені на вдосконалення роботи по набуттю високої бойової підготовки військовослужбовців. Задля цього, на наш погляд, необхідно створити сприятливі умови для проходження служби, технічне забезпечення Збройних Сил України, сприятливий морально-психологічний клімат серед військовослужбовців, гідне матеріальне забезпечення, соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Армія як соціальний інститут не може самостійно вирішувати вищевказані питання. Вона потребує фінансової підтримки з боку держави. Перспективність військової служби полягає у тому, що сучасною та боездатною може бути тільки та армія, основу якої становлять професійні особистості, зі свідомим ставленням до своїх обов'язків, головним мотивом обрання військової служби яких є патріотичний та конституційний обов'язок захищати Батьківщину, в Україні є достатньо молодих осіб, які готові захищати державу на професійній основі.

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА У РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

О.Р. Кануннікова

Харківський інститут фінансів УДУФМТ

Формування громадянського суспільства є однією з передумов забезпечення соціально-політичної стабільності, національної безпеки України. Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави безпосередньо пов'язана із розвитком правової свідомості і правової культури. Правосвідомість відображає правову дійсність, що склалася за конкретно-історичних умов у тій чи іншій країні, але водночас впливає на функціонування й розвиток правової системи. У демократичній державі стрижнем правосвідомості є визнання принципу верховенства права, життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності і безпеки людини як найвищої соціальної цінності, беззастережна повага до прав людини і громадянина як невід'ємних від особи можливостей, що становлять юридичний фундамент життєдіяльності людини з правовою свідомістю нерозривно пов'язаний такий феномен, як правова культура, що є складовою духовного багатства суспільства. Правова культура громадян є фундаментом нового суспільства в Україні. В розвинених країнах світу інвестиції в людину, освіту, науку, культуру людського спілкування, дозвілля тощо стають пріоритетними. Україна має

спиратися у своєму розвитку на європейську людиноцентричну систему цінностей, яка інтелект, освіту, професійний досвід, соціальну мобільність беззаперечно визнає головною складовою національного багатства та основним ресурсом соціально-економічного розвитку. Україна повинна суттєво змінити бачення ролі людини в політичному, економічному і соціальному житті країни шляхом створення дієвого механізму охорони, захисту та гарантування прав і свобод.

ПРАВОСЛАВ'Я ЯК КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ФЕНОМЕН НА СЛОБОЖАНЩИНІ

*Р.С. Мариняк, к.філол.н., доц.
Харківський інститут фінансів УДУФМТ*

Православ'я як культурно-історичний феномен на теренах України набувало притаманних йому рис поступово, починаючи приблизно із другої половини ХІІ століття. Протягом Х–ХІ століть ще візантійська ідентичність визначала як христологічні засади християнства, так й аксіологічну парадигму християнської духовності. Поступово етнічна складова духовної слов'янської культури синтезується із грецькою (візантійською) традицією і подає варіант «східного християнства», яке на території середньої течії Дніпра та Правобережної України характеризується як етноконфесійний синтез української духовності та православної аксіологічної парадигми. Рисами українського православ'я, сформованими протягом ХІІ–ХХІ століть, називаємо: соборноправність; демократизм; евангелістськість; побутовість; національну інституційність. Становлення аксіологічної парадигми православ'я на Слобожанщині пов'язують із початком самостійного існування Харківської єпархії, на яку мала значний вплив південно- і західно-руська православна традиція: обрання громадою священика, аскетизм церковних приміщень, допустимості нюансів у читанні духовних книг та ін. Такий підхід пояснюється не ерессю, а браком коштів та принесеними черкасами традиціями. Становлення духовної культури на Слобідській Україні, формування специфіки православ'я у Харківській єпархії, персоналізація духовного життя, експансія духовної православної культури в третьому тисячолітті – питання масштабні й актуальні в з огляду на парадигмальну тяглість української православної традиції як на теренах усієї України, так і в контексті духовного життя харків'ян.

ЛЮДИНА І ТЕХНІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*А.О. Мироненко; Л.М. Трусей
Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

Дослідження в галузі суспільних наук свідчать: той, хто бажає знати про принципи зміни у житті людства найближчим часом, має зрозуміти науково-технічні та економічні тенденції, характер їх соціальних наслідків. Відчутним є вплив техніки на суспільні відносини, на ідеологію, моральні стосунки, мистецтво, релігію, на світогляд людини. Стрімкі зміни у технічних галузях супроводжуються та обумовлюються переворотом у науці, в інженерно-технічному мисленні. Це, у свою чергу, ставить завдання перед сучасними гуманітарними дисциплінами щодо осмислення нових тенденцій у техніці, щодо бачення перспектив розвитку людинознавчих наук у все більш технократичному просторі. Руйнівна сила попередніх засобів війни мала обмежені можливості. Гарматами, рушницями та шаблями неможливо винищити великі міста, наразити на небезпеку саме існування культури. Тех-

ніка XX – XXI століть, особливо техніка війни, робить людину безмежно могутньою, дає їй страшну силу, яка може стати нищівною. Саме тому незаперечно виявляється залежність технічних засобів від духовного і морального стану людини, від того, заради чого людство буде використовувати свою силу. Швидкий розвиток інформаційних технологій відкриває можливості підвищення інтелектуального потенціалу людини. У цьому закорінена можливість інакше вписати техніку в соціально-культурний контекст, поєднати професійну, технічну майстерність з індивідуальною творчістю, гармонізувати та гуманізувати науково-технічний процес, бачити перспективність і необхідність викладання гуманітарних дисциплін у технічних закладах.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

І.Г. Мухіна, к.істор.н.

Харківський інститут фінансів УДУФМТ

Після здобуття незалежності українська освіта і наука почала відроджуватися, спираючись на нові пріоритети, спрямовані на приєднання до світових і, насамперед, до європейських цінностей. Для розвитку здібностей обдарованих дітей розгорнули свою роботу 236 гімназій, 208 ліцеїв, 26 колегіумів, 1040 навчально-виховних комплексів. Вже в середині 90-х років у системі вищої освіти виникло майже 500 недержавних навчальних закладів. Поряд з позитивними досягненнями у сфері освіти за роки незалежності спостерігалися ряд негативних тенденцій в розвитку науки. По-перше, постійне зниження витрат на науку у внутрішньому валовому продукті. Так, якщо в 1991 р. планові витрати на науку з державного бюджету становили 3,1% від ВВП, то 1995 р. – 0,62 %, а в 1999 р. взагалі лише 0,4%. По-друге, протягом 1991 – 1999 рр. показник рівня наукомісткості валового внутрішнього продукту України знизився у 2,2 рази. По-третє, недостатня матеріальна база, обмежений доступ до новітньої наукової інформації, відсутність належного фінансування зумовила відставання українських науково-дослідних установ. По-п'яте, внутрішній і зовнішній «відплив умів». Щороку внаслідок міграції Україна втрачає до 10 тис. дипломованих спеціалістів. В цілому за роки незалежності України і розбудови самостійної держави, не зважаючи на ряд серйозних проблем, були створені сприятливі умови для розвитку національної освіти. Процеси європейської інтеграції позитивно позначилися на розвитку освіти і наблизили українців до європейських культурних надбань.

ВИДИ ВОЗДЕЙСТВИЙ ПРИ УПРАВЛЕННІ СОЦІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ

Ю.А. Олейник, к.т.н.; Я.Н. Кожушко, к.т.н.; Г.М. Сафарова

Харьковский университет Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба

Для реализации определённой стратегии субъект управления (СУ) воздействует на объект управления (ОУ), которым является социальная система. Процесс управления создаётся при передаче управляющего воздействия (УВ) от СУ к ОУ, при этом параметры ОУ (ПОУ) изменяются в соответствии с требованиями УВ (рис. 1). Под воздействием понимается перемещение информации, материи или энергии от одной системы к другой. Перемещение материи или энергии – это форма воздействия, а перемещение информации – это сущность воздействия, со-

проваждаюча форму.

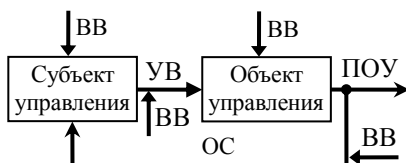

Рис. 1. Види впливу

ізодейт "блокування" управління. Якщо ВВ не дозволить ОС дійти до ОУ, то СУ не буде контролювати процес управління і у нього виникне "ілюзія" управління, коли змінення ПОУ невідомо. Змінення або повне усунення УВ або ОС дозволяє другому СУ здійснити перехват управління, коли ВВ стає УВ, змінюючи ПОУ в потрібному напрямку.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Л.О. Петрова

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Реформування національної системи освіти відіграє велику роль у перебудовних процесах, що відбуваються зараз в Україні, що визначається масштабністю і радикальністю змін. Мова йде не просто про окремі вдосконалення тих чи інших напрямків освітньої практики, а про перехід системи освіти на якісно новий рівень функціонування із зміною парадигмальних основ свого розвитку. Сфера освіти, що найбільшою мірою визначає рівень розвитку людини, стає загально центральним пріоритетом у багатьох країнах світу. Наше суспільство, відкриваючись інтегративним демократичним перетворенням, стає невід'ємною складовою європейської і світової спільноти. Головним напрямком розвитку військової освіти виступає формування військової людини як гармонійно і всебічно розвинутої, високодуховної, відповідальної особистості, здатної конструктивно й ефективно працювати у проблемних та екстремальних ситуаціях військової діяльності, яка поєднує військово-професійну компетентність із громадською відповідальністю, має відповідний світоглядний кругозір, високу свідомість і моральність. Особистісно-орієнтоване навчання військових фахівців є нагальним завданням у системі модернізації Збройних сил України на демократичних засадах. Воно відбувається на основі поєднання передусім антропоцентричного і соціоцентричного підходів і забезпечує формування гуманно спрямованої особистості, що сприяє утвердженню у військах культури людської гідності; підготовки захисника Вітчизни, патріота і громадянина з широким державницьким світоглядом, розвинутим почуттям офіцерської честі й водночас – компетентного професіонала, здатного до вирішення сучасних військово-бойових та інженерно-технічних завдань, у тому числі за програмою Партнерство заради миру у складі миротворчих сил. Це досягається в системі єдиної військової освіти з поступовим поетапним зміщенням акцентів через суб'єкт-суб'єктні відносини з виховання на самовиховання. Збройні сили України потребують всебічно компетентних військових фахівців, суб'єктів творчої управлінської діяльності. Стратегія розвитку військової освіти, що будується

на принципах нової парадигми, має забезпечити створення інноваційної військової освіти з метою досягнення високого рівня інтелектуально-особистісного і духовного розвитку випускників ВВНЗ. Стрімкий розвиток наукової і технологічної бази засобів збройної боротьби в розвинених державах висуває на перший план проблеми якості підготовки військових фахівців.

ЗНАЧЕННЯ ІДЕЙ В.К. ЛИПІНСЬКОГО ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

О.О. Приймак, к.істор.н.; Р.І. Рубльова

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Державотворчі процеси незалежної України показали, що їх ефективність неможлива без урахування попереднього досвіду будівництва української національної держави. Сьогодні велику увагу приділяють не тільки відтворенню історичного минулого в цілому, а й вивченню наукової спадщини та громадсько-політичної діяльності представників української інтелігенції, що присвятили себе створенню незалежної України. Дослідження їх наукового доробку, світоглядних позицій, політичних переконань та участі у громадському житті допомагають якнайширше розкрити особливості державотворення з урахуванням не лише національних та соціальних аспектів, а й історичного минулого українського народу. Звернення в цьому контексті до життя й діяльності ідеолога українського консерватизму В.К. Липинського є виправданим. Теоретичні настанови вченого є досить актуальними у наш час. Особливо це стосується питання виховання в душі національного патріотизму та морального авторитету (довіра і повага з боку громадян держави) політичної еліти, як основи ефективного управління всіх сфер державного життя та розвитку української держави. Вирішення проблеми національної єдності українського народу на сьогодні не можливе без урахування ідеї територіального патріотизму, що сприятиме не тільки консолідації громадян держави, та її успішному розвитку у всіх галузях життя, а й може стати основою для вироблення національної ідеї. Головні ідеї праць В.К. Липинського дуже важливі також і в процесі освіти та виховання української молоді, як майбутніх творців нашої держави.

АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ

О.В. Прудникова, к.філос.н.

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Професіоналізація збройних сил постає складним і багатограним процесом, який вимагає вирішення декількох органічно взаємопов'язаних завдань: створення оптимальної моделі збройних сил; створення ефективної моделі взаємовідносин збройних сил і суспільства на основі цивільного контролю над збройними силами і відповідальності усіх органів державної влади за реалізацію політики держави у воєнній сфері; вибір оптимальної системи комплектування збройних сил; забезпечення високого рівня військово-професійної майстерності особового складу і підготовленості військових підрозділів, частин і збройних сил у цілому; забезпечення збройних сил сучасною бойовою технікою і зброєю. Основу професіоналізації збройних сил складає формування особистості військового професіонала. До складових цього процесу належать: запровадження кадрової військової служби як основи для формування з числа військовослужбовців окремої соціально-професійної групи суспільства, яка володіє специфічними військово-професійними, соціально-

типологічними якостями і ментальністю, системою цінностей і ціннісних орієнтацій; приведення соціального статусу військовослужбовців у відповідність до покладених завдань і особливостей військової служби; створення умов для розвитку і самореалізації особистості в умовах військової служби; гуманізація військової служби і розвиток демократичних засад життєдіяльності збройних сил; професіоналізація усіх сфер військової діяльності; стабільність законодавства з воєнних і військових питань; прогнозованість воєнної політики держави.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

І.М. Ребрій

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Соціальна відповідальність військовослужбовців – це ставлення військовослужбовців до виконання громадянського і професійного обов'язку, яке зумовлене соціальним статусом, місцем та роллю військовослужбовців і збройних сил у житті суспільства, моделлю взаємовідносин армії і суспільства, функціональним призначенням збройних сил. Соціальна відповідальність військовослужбовців має розгалужену і багаторівневу систему детермінант. Особливе місце у системі детермінант соціальної відповідальності військовослужбовців посідають соціокультурні фактори – економічні, соціальні, політичні та духовні процеси буття людства в цілому та українського суспільства, процеси життєдіяльності збройних сил і безпосередньої життєдіяльності військовослужбовців. Останні, насамперед виявляються через ступень соціального і правового захисту військовослужбовців, членів їхніх сімей. Слід констатувати наявність диспропорції, з одного боку, між вимогами, які висуваються до військовослужбовців, обмеженнями у правах і свободах військовослужбовців, які зумовлені особливостями військової служби, а з другого боку, рівнем соціального і правового захисту військовослужбовців. Зазначені обмеження мають як прямий, так і опосередкований характер, впливають не лише на військовослужбовців, але й на членів їхніх сімей. Разом з тим, останнім часом намітилася тенденція розглядати соціальні гарантії військовослужбовцям (які фактично не відповідають особливостям військової служби та обмеженням, які вона накладає) як пільги та привілеї, а не як компенсацію.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ

*В.Г. Рибалка, к.філос.н., проф.; І.В. Гавриш, к.філол.н., доц.; Н.А. Кудрявцева
Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

Ретроспективний погляд на взаємостосунки християнства і захисників Вітчизни показує, що християнство завжди відігравало визначну роль у формуванні високих духовно-моральних і морально-бойових якостей воїнів, у виконанні військового обов'язку. Християнські цінності мають глибокі корені в свідомості українського народу, який протягом історії зберіг свою духовну зброю – православ'я, що допомагало у боротьбі з католицькою церквою, зовнішніми загрозами, вояничним атеїзмом ХХ століття. Навчальна дисципліна “Історія української культури” розглядає християнські цінності в світогляді українського етносу; з'ясовує сучасну релігійну ситуацію і її відбиття в духовному житті українського народу; визначає значущість знань особливостей українського православ'я у формуванні світогляду військовослужбовця Збройних сил України для подальшої

практичної діяльності офіцера; виховує повагу і толерантність до релігійних почуттів кожної людини, формує поважливе ставлення до релігійних традицій свого народу, його культури. Через духовні цінності православ'я здійснюється засвоєння духовних традицій, звичаїв попередніх поколінь. Біблійні заповіді були формально вмонтовані в радянський Кодекс будівника комунізму, але у зв'язку з кризою марксистсько-ленінської ідеології і падінням тоталітарного режиму в СРСР життя відкинуло ці постулати. Але ці заповіді, пройшовши через кодекси честі рицарів Середньовіччя, українського козацтва, офіцерів російської армії, вояків УПА, відродилися у сучасному Кодексі честі офіцера Збройних Сил України.

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК УМОВА ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ «СУСПІЛЬСТВО – ПРИРОДА»

С.М. Соболева, к.пед.н., доц.

Харківський інститут фінансів УДУФМТ

Життя людини нерозривно пов'язане з природою і можливе лише у взаємодії з нею. Проблема взаємовідносин людини і природи належить до категорії «вічних». Першочерговим завданням людства є забезпечення стабільності свого розвитку, динамічної рівноваги та гармонізації відносин у системі «суспільство – природа». Оскільки природні сили вже не можуть компенсувати антропогенний вплив, людина змушена здійснювати управління природою, що, потребує високого рівня екологічної свідомості. Екологічна свідомість – це система уявлень про навколишнє середовище та взаємозв'язки в ньому, про своє місце в природі, а також відповідне ставлення і характер поведінки у довіллі, сприяння його покращенню, охороні та збереженню. Екологічна свідомість є відображенням екологічної ситуації в кожній країні та у глобальному масштабі, розумінням необхідності переходу від «панування» над природою до розумного ставлення до неї. У процесі еволюції системи «суспільство – природа» виокремлюють такі типи екологічної свідомості: синкретичний (архаїчний), природоцентричний, антропоцентричний, екоцентричний. Екологічна свідомість виконує низку важливих функцій: регулятивну, пізнавальну, нормативну, прогностичну, виховну. Вона є основою для формування екологічної культури, екологічної відповідальності та екологічної поведінки людини. Для розвитку екологічної свідомості необхідно: сформувати адекватні уявлення про взаємозв'язки в системі «суспільство – природа»; виробити суб'єктивне ставлення до природи; розвинути та удосконалити систему знань, умінь та навичок (технологій і стратегій) щодо взаємодії з природою.

БІЛІНГВІЗМ ЯК ХАРАКТЕРНА ОЗНАКА УКРАЇНСЬКОГО МОВНОГО ПРОСТОРУ

Т.О. Чернишова, к.філол.н.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Мовна ситуація, яка склалася в сучасній Україні, характеризується фактичним білінгвізмом, а саме вільним функціонуванням не однієї, юридично закріпленої Конституцією мови, а двох (російської та української), з майже повною відсутністю в деяких регіонах (наприклад, західному та південному) мови-опонента. Подібне явище, що є закономірним наслідком тривалого історичного співжиття двох націй зі спорідненими мовами, в умовах сучасних глобалізаційних процесів, які характеризуються суттєвим збільшенням інформаційних потоків, має отримати позитивну оцінку. Бли-

зкроспоріднена двомовність (зі значною кількістю генетично корелятивних, семантично і формально близьких елементів), характеризується двома діалектично взаємопов'язаними механізмами мовної поведінки: тенденціями об'єднання в мовній свідомості носіїв елементів двох мов (інтерференції мовних систем) і гіперкорекції слововживання (послідовного та підкресленого розрізнення як корелятивних елементів, що не збігаються, так і тих елементів системи, які насправді тотожні в обох мовах). Білінгвізм – це стійкий соціальний процес, дискурсивні та комунікативні ресурси якого дозволяють кожному стати учасником інтегративних процесів у діловому, науковому та освітньому просторі інформаційного суспільства. В сучасних умовах двомовність (а також і багатомовність) стає запорукою високого соціального статусу. Це стосується не лише знання генетично віддаленої іншої мови, але і спорідненої (в даному випадку – східнослов'янської). Тож для монолінгвів Заходу та Півдня України білінгвальна мовна орієнтація може забезпечити успішну кроскультурну комунікацію та сприяти подоланню наявних розбіжностей та непорозумін.

КЕРУВАННЯ КОНФЛІКТАМИ ЯК ПІДГРУНТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

О.О. Шапіро, к.філос.н.

Харківський інститут фінансів УДУФМТ

Сьогодні не існує загально визнаного визначення поняття національної безпеки. Його інтерпретують і як відсутність небезпеки, і як соціальну захищеність громадян, і як гарантію втілення їхніх інтересів. Коли ми говоримо про інтереси суб'єктів чи різного роду соціальних груп, загроза їх безпеці безпосередньо пов'язана із їх взаємною невідповідністю. У контексті проблеми виділяються інтереси: особистості; власної або іншої держави (в будь-якому випадку вихідним при дослідженні національної безпеки є особистість як базовий структурний елемент нації) та їх можливе протиставлення. Отже, по суті ми ведемо мову про конфлікти (які і є протиставленням інтересів). Відповідно до суб'єктів конфлікту існує два їх типи: вертикальним і горизонтальним; більш того, принаймні один із суб'єктів конфлікту буде групою. У своєму розвитку конфлікт проходить стадії: латентну, демонстративну, агресивну та батальну (у сфері національної безпеки відбуватиметься у вигляді війни, революції чи терактів). Загально відомо, що: 1) безконфліктне існування неможливе; 2) конфлікт має низку позитивних функцій. Ми вважаємо, що втілення переважно позитивних функцій конфлікту можливо тоді, коли його розв'язання відбувається на демонстративній стадії. Одночасно це не дає діяти суб'єктам конфлікту до агресивних дій, і, відповідно, є гарантом національної безпеки. Для своєчасного вирішення конфлікту необхідними є дві умови: 1) своєчасна його діагностика; 2) використання ефективних методик керування конфліктом. Ці умови сприятимуть побудові громадянського суспільства, втілення основних ідей національної безпеки та всебічного розвитку як держави та суспільства, так і особистості.

ПРОБЛЕМА САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

М.А. Шум, к.екон.н., доц.

Харківський інститут фінансів УДУФМТ

Сучасні орієнтації індивідів в освітньому просторі спрямовані і на самоакту-

алізацію, яка можлива за умов, коли людина: свідомо і глибоко вірить в своє індивідуальне, неповторне призначення; відчуває свої здібності, інтереси, життєві переваги та мотиви поведінки, усвідомлює себе частиною природи, людської спільноти, здатна до дружньої взаємодії з іншими людьми, незалежно від їхніх індивідуальних, світоглядних, ментальних особливостей; здатна до зусиль, необхідних для повноцінної самореалізації. Причиною самоактуалізації є необхідність співвідношення внутрішніх інтенцій людини та умов, в яких вона живе. Освітній аспект зазначеної проблеми передбачає створення умов, що будуть стимулювати процеси самопізнання, цілепокладання, проектування перспектив індивідуальної життєдіяльності суб'єктів освіти. Орієнтація на самоактуалізацію особистості в освітньому процесі може бути забезпечена цілою низкою умов, серед яких слід виокремити такі: переважна орієнтація на суб'єктивний досвід особистості; використання рефлексивних маніпуляцій; наявність можливостей для вільної комунікації; підтримка в спробах усунення розривів між «хочу – можу – є – треба»; допомога в пошуках засобів реалізації діяльності; врахування індивідуальних особливостей при загальній-гуманістичній орієнтації. Таким чином, в сучасних умовах об'єктивно відбувається зміна орієнтацій та очікувань від отримання освіти. Поряд із сумою знань, навичок та умінь, що набуваються в процесі навчання і реалізовані в процесі діяльності, людина все більше орієнтується на створення своєї цілісності в плані автономності, вибірковості до впливу середовища, виявлення самотності в творчій активності.

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ЗА РЕФОРМОЮ 1870 РОКУ

В.М. Токарев, к.юр.н., доц.

За останні роки в чинне законодавство України неодноразово вносилися різні зміни з метою створення ефективної системи самоврядування. Знання історії міського самоврядування в Україні може сприяти пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем сьогодення. Саме відсутністю глибоких розробок проблем міської реформи в Україні зумовлений вибір теми дослідження, яка є актуальною та має науково-практичне значення. У доповіді обгрунтовано питання історичного досвіду розвитку міського самоврядування та його особливостей в Україні за реформою 1870 року, а також політичні, правові, адміністративно-територіальні та економічні питання. Докладно висвітлюються основні принципи побудови та діяльності міського самоврядування, вирішення актуальних питань введення в дію міського положення 1870 року в Україні та місті Харкові. Проаналізовано порядок формування органів міського самоврядування, практика підготовки і проведення міських виборів. Розглянуті питання щодо системи органів міського самоврядування, організація їх діяльності, взаємовідношення органів громадського управління і державної влади. Матеріали і висновки, викладені в роботі, можуть бути застосовані у правотворчій діяльності, науково-дослідній галузі та у навчальному процесі.